

Оцінка висновку експерта з інженерно-транспортних досліджень в адміністративному судочинстві: критерії допустимості, належності та достовірності

Юрій Шминдюк

головний судовий експерт сектору інженерно транспортних досліджень, Тернопільський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр Міністерства внутрішніх справ України, м. Тернопіль, Україна, e-mail: shmyndyuk.yurii@gmail.com

Олександр Романюк

завідувач сектору інженерно транспортних досліджень, Тернопільський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр Міністерства внутрішніх справ України, м. Тернопіль, Україна, e-mail: sasha05111978@gmail.com

Здійснено комплексний аналіз проблем оцінювання висновків експертів з інженерно-транспортних досліджень у справах адміністративної юрисдикції.

Ключові слова: адміністративне судочинство; інженерно-транспортні дослідження; судова експертиза; достовірність експертного висновку.

Evaluation of Expert Opinions in Engineering and Transport Studies in Administrative Proceedings: Criteria of Admissibility, Relevance and Reliability

Yurii Shmyndyuk, Oleksandr Romanyuk

The article provides a comprehensive analysis of the issues related to the evaluation of expert opinions in engineering and transport studies in administrative proceedings.

Keywords: administrative proceedings; engineering and transport studies; forensic examination; reliability of expert opinion.

Забезпечення законності та обґрунтованості судових рішень у справах адміністративної юрисдикції, пов'язаних із дорожньо-транспортними пригодами (далі — ДТП), безпосередньо залежить від якості встановлення фактичних обставин справи. У таких категоріях провадження суд стикається з необхідністю дослідження технічних аспектів дорожньо-транспортної ситуації, які виходять за межі загальноюридичних знань і потребують залучення спеціальних знань у галузі транспортної техніки, прикладної механіки, кінематики та безпеки дорожнього руху.

Інструментом застосування таких спеціальних знань у судовому процесі виступає судова експертиза, зокрема інженерно-транспортні дослідження. Саме висновки експертів цієї спеціальності у справах про притягнення до адміністративної відповідальності за порушення Правил дорожнього руху часто стають ключовим доказом, на підставі якого суд формує внутрішнє переконання щодо на-

явності або відсутності складу адміністративного правопорушення.

Водночас аналіз судової практики свідчить про наявність системних проблем у сфері оцінювання експертних висновків з інженерно-транспортних досліджень. У низці випадків суди фактично ототожнюють технічний висновок експерта з правовою оцінкою події, надаючи експертному доказу надмірну, іноді визначальну роль у вирішенні справи. Такий підхід суперечить як засадам адміністративного судочинства, так і положенням законодавства про судову експертизу.

Не менш суттєвою є специфіка формування вихідних даних для проведення інженерно-транспортних досліджень у справах адміністративної юрисдикції. На відміну від кримінального провадження, де активно користуються слідчими експериментами, докладні огляди місця події та інструментальні вимірювання, адміністративні справи переважно ґрунтуються на поясненнях учасників

і свідків пригоди, протоколах та спрощених схемах ДТП. Це обумовлює суб'єктивний характер вихідної інформації і, відповідно, імовірнісний характер висновків експертів, що має враховуватися судом під час їх оцінювання.

Відповідно до Кодексу адміністративного судочинства України [1] доказами є будь-які фактичні дані, на підставі яких суд визнає обставини, що обґрунтовують вимоги та заперечення учасників справи. Жоден доказ не має наперед встановленої сили, а їх оцінювання здійснюється судом за внутрішнім переконанням на основі принципу вільної оцінки доказів. Одним з важливих доказів за судово-процесуальним законодавством вважаються висновки експертів [2].

Цей принцип має ключове значення для оцінювання висновків експертів. Незважаючи на спеціальний характер знань експерта, його висновок не може сприйматися судом як безумовно правильний. Отже, експертний висновок є лише інструментом пізнання фактичних обставин, а не заміною судового розсуду.

Спеціальні знання в адміністративному процесі охоплюють наукові й технічні знання, що потребують спеціальної підготовки та застосовуються у разі, коли встановлення обставин справи неможливе без залучення фахівця. Інженерно-транспортні дослідження належать до технічних спеціальних знань і спрямовані на аналіз механізму ДТП, умов руху та технічних можливостей її учасників.

Водночас межі застосування таких знань є чітко окресленими: експерт не може тлумачити норми права, кваліфікувати дії особи як правомірні або протиправні або встановлювати вину.

Висновок експерта у справах про ДТП виконує допоміжну функцію, надаючи суду технічні дані щодо швидкості руху, гальмівних характеристик, траєкторій руху або можливості запобігання зіткнення. Проте такі дані мають оцінний характер і залежать від повноти та якості вихідної інформації. Оцінюючи висновок експерта, суд має аналізувати не лише його результат, а й застосовану методологію, джерела даних та межі застосовності висновків. Зміст оцінювання висновків

експерта, як і інших джерел доказів, містить допустимість, автентичність та повноту [3].

Інженерно-транспортні дослідження за своєю природою є ситуативними, оскільки повна реконструкція ДТП переважно неможлива через втрату слідів, обмеженість вимірювань та постфактум формування вихідних даних. Це зумовлює застосування припущень і середніх величин та формулювання висновків у вигляді технічної можливості або неможливості певних дій.

Ймовірнісний характер висновку експерта не позбавляє його доказового значення, проте потребує обережності під час його оцінювання та недопущення надання йому категоричного характеру за наявності альтернативних доказів. Доказова цінність висновків експерта залежить від логічної форми. У літературі з судової експертизи викладені такі класифікації висновків за цією підставою:

- а) за змістом предмета ствердження: висновки про індивідуальний об'єкт або родову (групову) належність; за ступенем ствердження: категоричні й імовірні;
- б) за наявністю (відсутністю) логічних союзів: альтернативні й однозначні, а також умовні й безумовні;
- в) за якістю зв'язку: стверджувальні й негативні [4].

Технічний аналіз у межах експертного дослідження може встановлювати послідовність подій, технічні умови виникнення аварійної ситуації та фізичну можливість уникнення зіткнення. Водночас питання порушення Правил дорожнього руху, наявності вини, правового причиново-наслідкового зв'язку та самої причини ДТП належать винятково до компетенції суду.

Висновок експерта не може підміняти собою правову оцінку суду, а твердження експерта, які виходять за межі технічних питань, підлягають критичному оцінюванню.

Допустимість висновку експерта визначається дотриманням процесуального порядку його призначення та проведення, коректністю постановки запитань, забезпеченням експерта необхідними матеріалами та застосуванням науково обґрунтованих методик. Недотримання цих вимог може зумовити

виключення висновку з доказової бази. Належним є лише той висновок експерта, який стосується технічних аспектів предмета доказування й не містить правового оцінювання поведінки учасників ДТП.

У справах про ДТП важливо розмежовувати технічний і правовий причиново-наслідковий зв'язок. Експерт може визначати технічний зв'язок між діями учасників та розвитком аварійної ситуації з погляду фізичних закономірностей. Натомість правовий причиново-наслідковий зв'язок як елемент складу адміністративного правопорушення визначається винятково судом.

Отже, оцінювання висновку експерта є відповідальним, кропітким етапом застосування доказів. Проте для процесуальної особи на практиці оцінювання висновку експерта здебільшого зводиться до перевірки того, чи на всі поставлені запитання експерт дав відповідь, а це не є рівноцінним навіть перевірці повноти висновку, тобто всіх обставин проведеного дослідження, а не тільки збігу кількості відповідей і питань [5].

Оцінювання висновків експерта з інженерно-транспортних досліджень в адміні-

стративному судочинстві потребує активної позиції суду та поєднання правового аналізу з розумінням технічної природи ДТП. Недотримання критеріїв допустимості, належності та достовірності висновків експерта призводить до викривлення судового розсуду.

Перелік джерел посилання

1. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення: 30.01.2026).
2. Експертизи в судовій практиці: наук.-практ. посіб. / за заг. ред. В. Г. Гончаренка. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ, 2010. 400 с.
3. Панько Н. А. Допит експерта в суді як засіб оцінки його висновку. *Часопис Київського університету права*. 2013. № 1. С. 280—284.
4. Клименко Н. І. Висновок експерта як джерело доказу в судочинстві. *Експертне забезпечення розслідування окремих видів злочинів*: мат-ли наук.-практ. конф. (Київ, 31.03.2011). Київ, 2011. С.73—76.
5. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. Київ, 2003. С. 195—197.